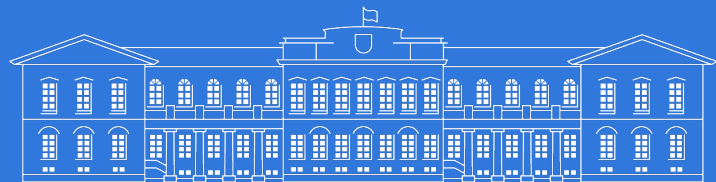

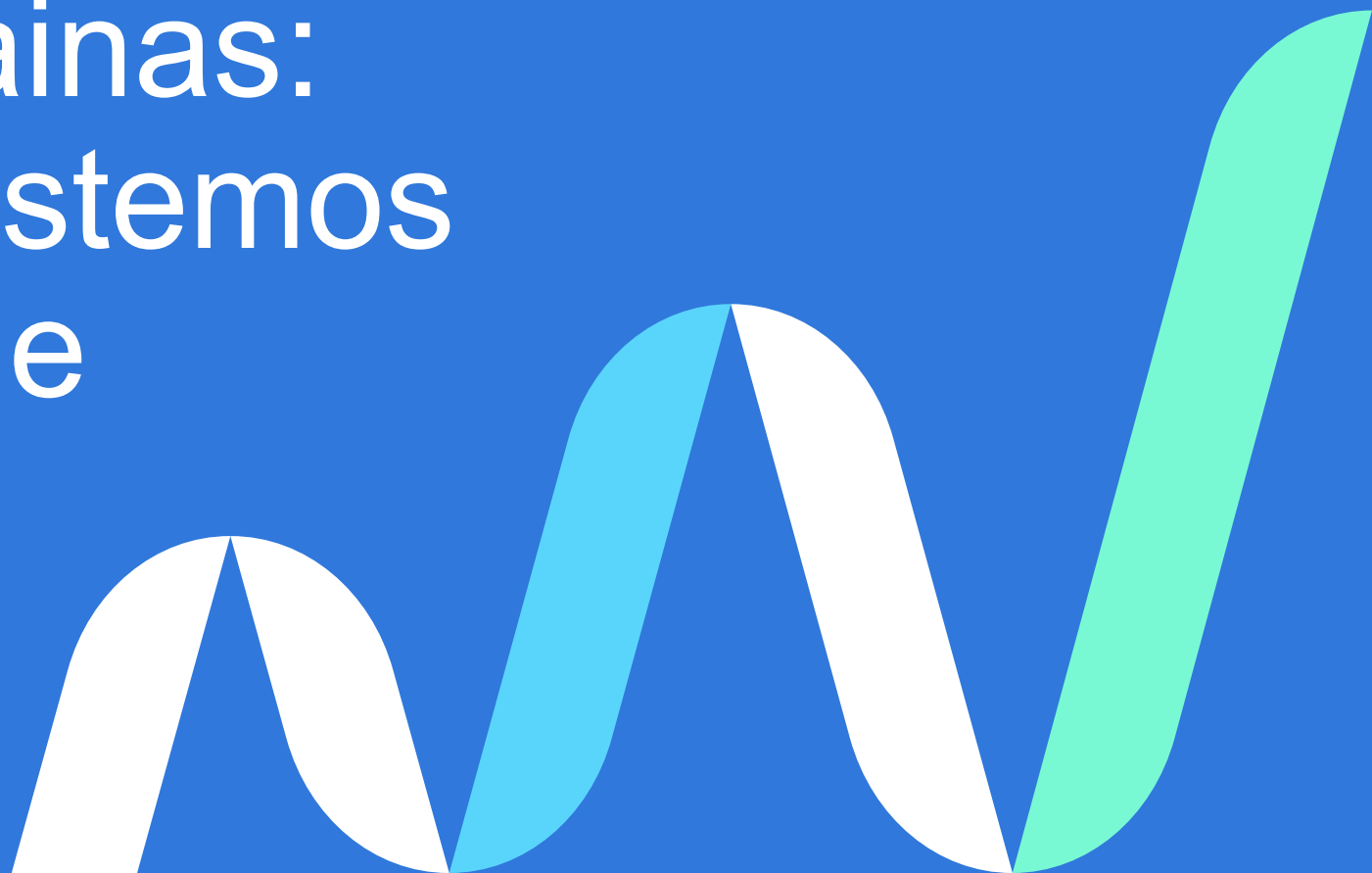
Kurk
Lietuvai

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTŪRA

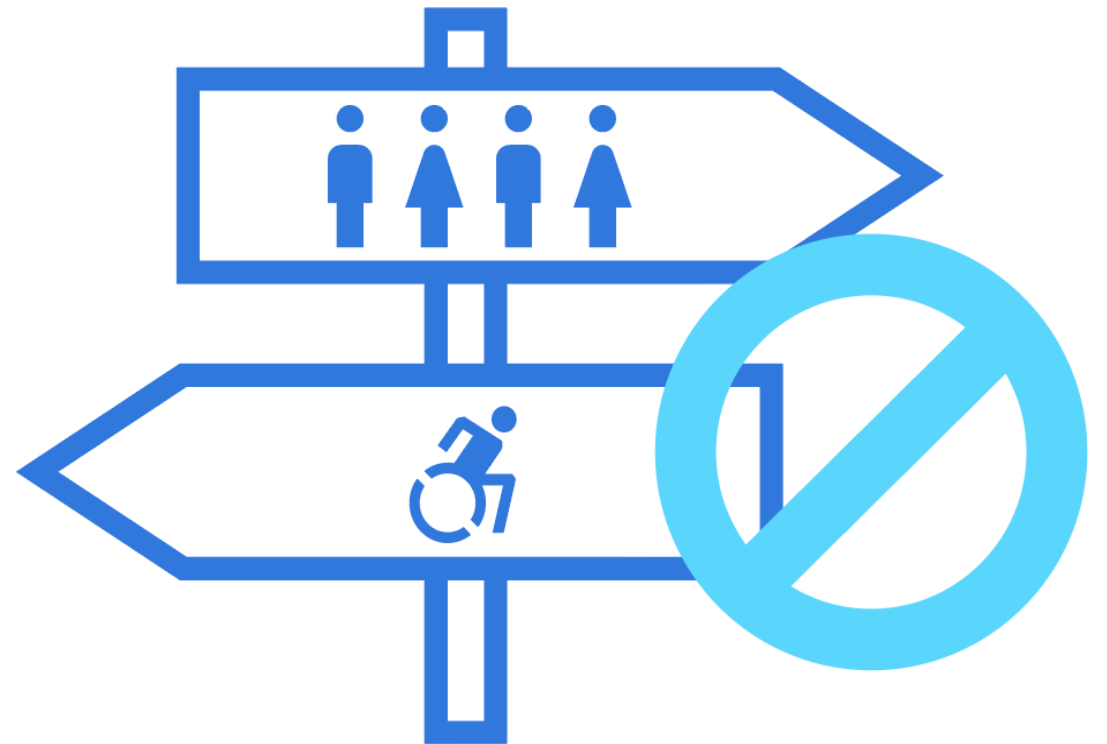
Universalus dizainas: centralizuotos sistemos kūrimas Lietuvoje

2023 10 11

UD apibrėžimas

Universalus dizainas – tai gaminių ir aplinkos forma, kai jais be specialaus pritaikymo **gali naudotis visi** asmenys.

Trukdžiai

Lytėjimas

Nuolatiniai

Fiziologija

Laikini

Trauma

Situaciniai

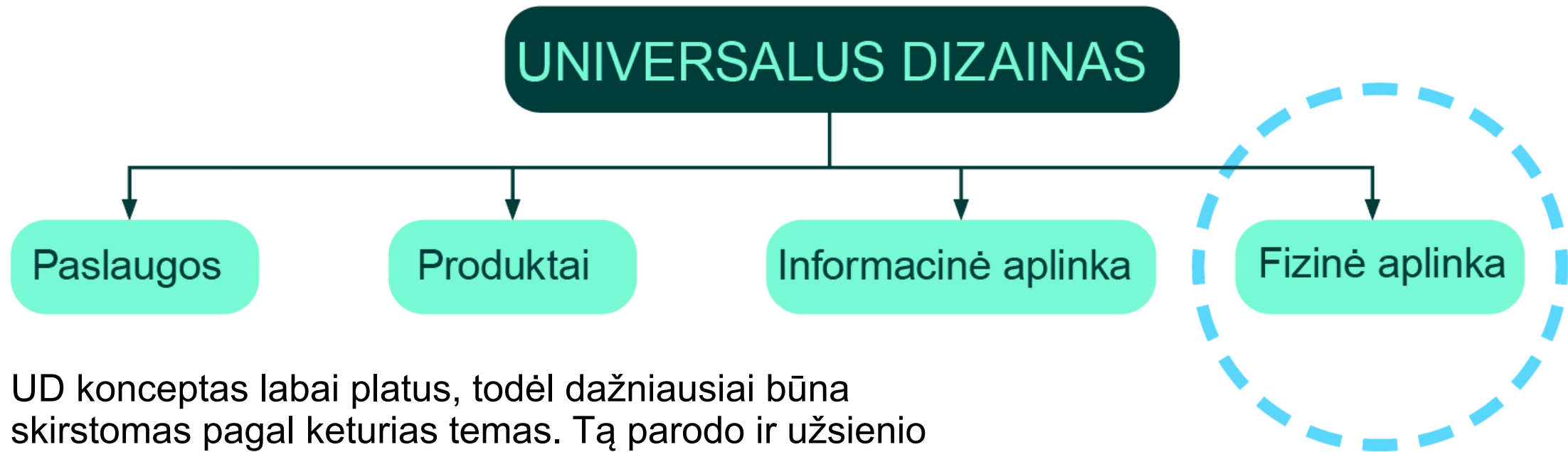

Naujagimis

Microsoft prieinamumo gidas

Microsoft kompanija turi išleidusi įtraukaus dizaino gidą, kuriame atskleidžia, kas yra prieinamumas ir kam jis skirtas:

„Dizainas skirtas žmogui, turinčiam nuolatinę negalią, gali būti naudingas kitiems. Pavyzdžiui, prietaisu, skirtu asmeniui, kuris turi vieną ranką, gali taip pat efektyviai naudotis asmuo, turintis laikiną riešo traumą arba tėtis ar mama, laikantis kūdikį.“

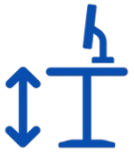

UD konceptas labai platus, todėl dažniausiai būna skirstomas pagal keturias temas. Tą parodo ir užsienio gerųjų praktikų pavyzdžiai.

7 UD principai

1. Lygybė naudojime

2. Naudojimo lankstumas

3. Paprastumas ir
intuityvumas

4. Tinkama informacija

5. Tolerancija klaidoms

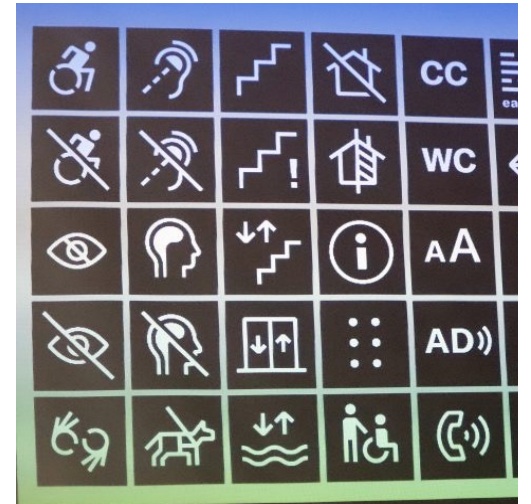
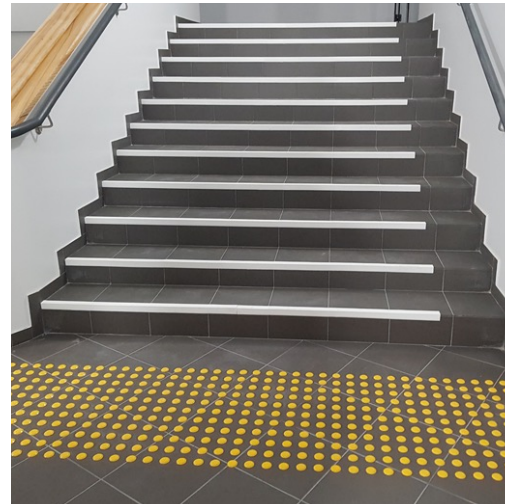

6. Minimalios jėgos sąnaudos

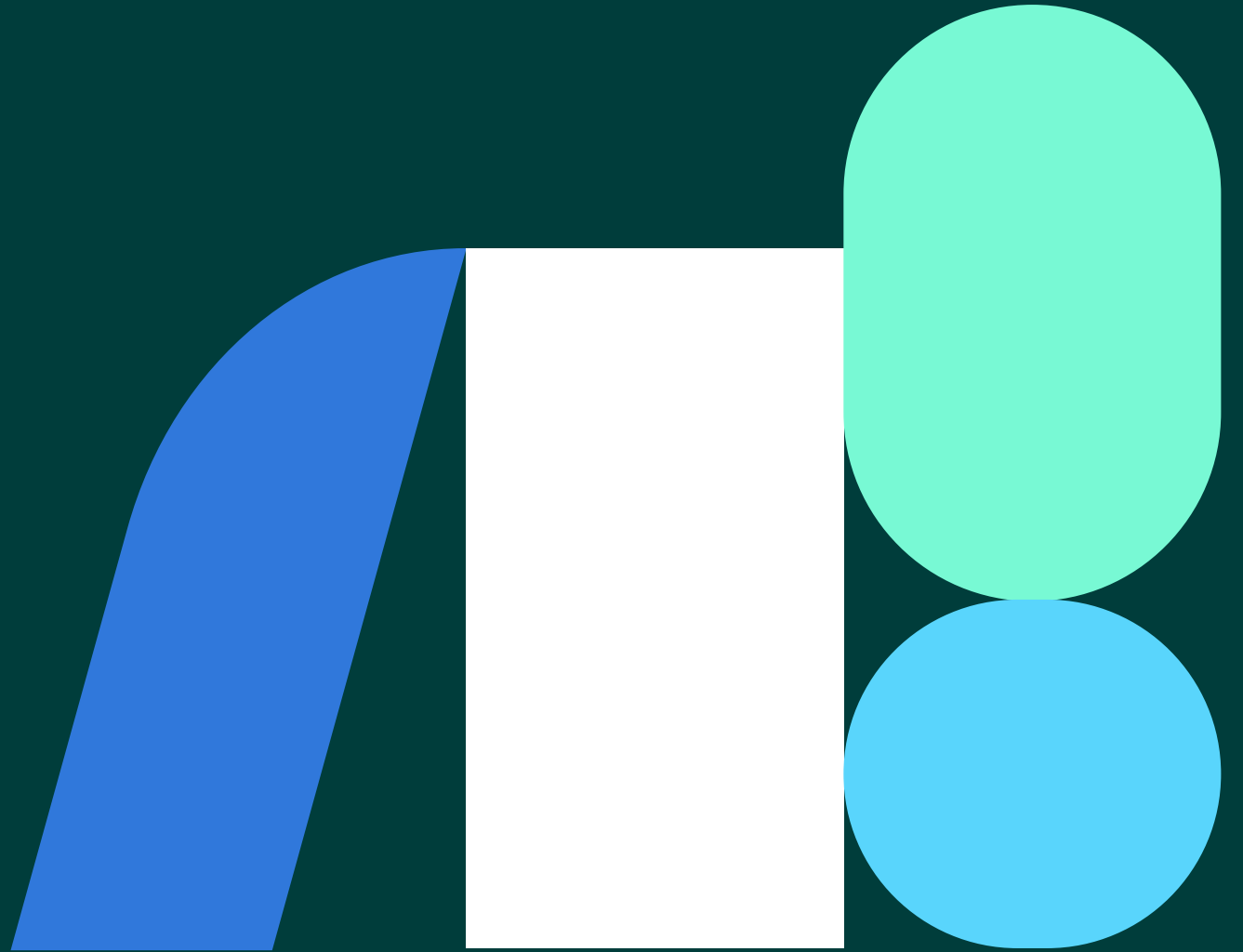

7. Optimalus dydis ir erdvė

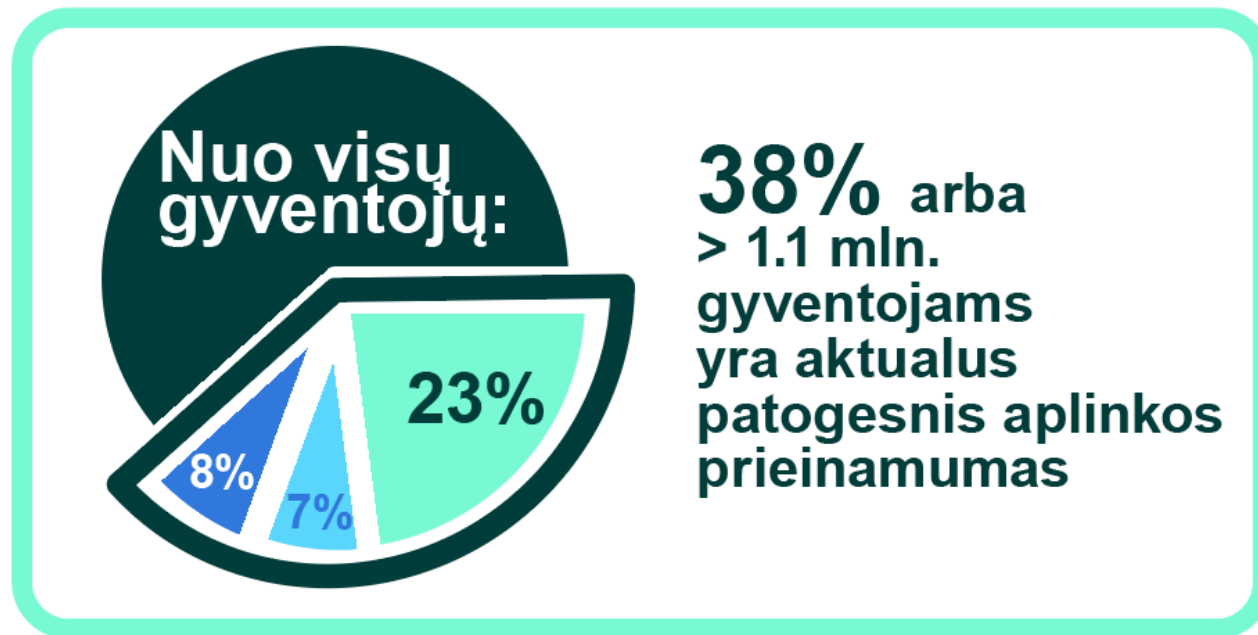
Pavyzdžiui

Pagrindinė statistika

Pritaikius vienam – prieinama visiems!

Nuolatiniai trukdžiai:
>223 000
gyventojų turi
nustatytą negalią¹

Laikini trukdžiai:
>220 000
Kasmet patiria laikinus
sveikatos sutrikimus²

Situaciniai trukdžiai:
>650 000
senjorai, naujagimių tėvai
ir pan.³

Kokia yra dabartinė prieinamumo situacija?

55% gyvenamųjų būstų
pritaikyti individualiems
poreikiams.⁴

Kokia yra dabartinė prieinamumo situacija?

55% gyvenamųjų būstų pritaikyti individualiems poreikiams.⁴

28% artimosios aplinkos (kiemas, autobusų stotelė ir kt.) pritaikyta apklaustųjų poreikiams.⁴

Kokia yra dabartinė prieinamumo situacija?

55% gyvenamųjų būstų pritaikyti individualiems poreikiams.⁴

28% artimosios aplinkos (kiemas, autobusų stotelė ir kt.) pritaikyta apklaustųjų poreikiams.⁴

35% visų viešojo transporto priemonių Lietuvoje pritaikytos asmenims su negalia.⁵

Kokia yra dabartinė prieinamumo situacija?

55% gyvenamųjų būstų pritaikyti individualiems poreikiams.⁴

28% artimosios aplinkos (kiemas, autobusų stotelė ir kt.) pritaikyta apklaustųjų poreikiams.⁴

35% visų viešojo transporto priemonių Lietuvoje pritaikytos asmenims su negalia.⁵

>50% savivaldybių neužtikrina net trečdaliao viešųjų pastatų, kuriuose teikiamos svarbios paslaugos, prieinamumo žmonėms su negalia.⁶

Kokia yra dabartinė prieinamumo situacija?

55% gyvenamųjų būstų pritaikyti individualiems poreikiams.⁴

28% artimosios aplinkos (kiemas, autobusų stotelė ir kt.) pritaikyta apklaustųjų poreikiams.⁴

35% visų viešojo transporto priemonių Lietuvoje pritaikytos asmenims su negalia.⁵

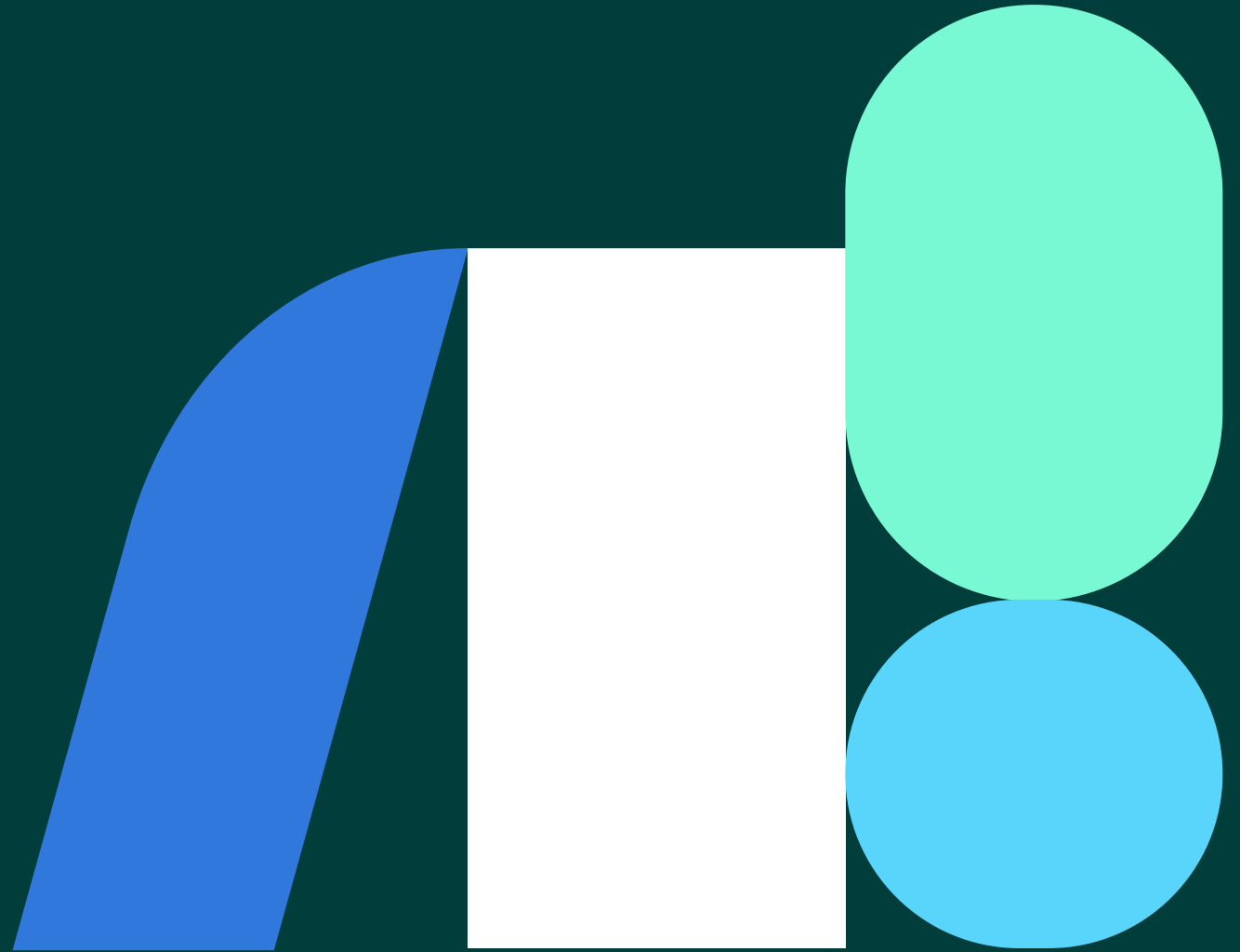

>50% savivaldybių neužtikrina net trečdaliao viešųjų pastatų, kuriuose teikiamos svarbios paslaugos, prieinamumo žmonėms su negalia.⁶

<20% visų sveikatos, kultūros ir mokymo įstaigų yra pritaikytos patogiai naudotis žmonėms su negalia.⁷

Projekto santrauka

Situacijos apžvalga

Atlikus esamos situacijos analizę, apibendrinus konsultacijų bei savivaldybių apklausos rezultatus, buvo išgryninti esminiai UD temos trūkumai:

- nėra vientiso UD suvokimo;
- pastebimos spragos teisinėje bazėje;
- vyksta nesisteminis duomenų rinkimas;
- trūksta kompetentingų srities ekspertų;
- vyrauja nevienalytis UD įgyvendinimo ir priežiūros lygis regionuose;
- pastebimas nevienodas valstybinių institucijų atsakomybių pasiskirstymas;
- iš savivaldybių kyla poreikis su UD susijusių gairių, metodikų ir (ar) veiksmų planų ruošimui, UD ekspertų tinklo kūrimui;
- vis dar vyrauja neigiamos visuomenės nuostatos.

Lietuvoje apytiksliai yra

12 UD įrankių iš 10 institucijų;
12 konsultacijas teikiančių institucijų;
3 mobiliosios programėlės iš 3 institucijų;
28 metodinės medžiagos iš 20 institucijų;
10 mokymus organizuojančių institucijų.

IŠ VISO 65
PRIEMONĖS
IŠ 34
INSTITUCIJŲ

Šios spragos kartu rodo pagrindinį UD politikos trūkumą Lietuvoje – **vieningos strategijos ir lyderystę prisiimančios institucijos** nebuvimą.

Projekto problema ir tikslas

Problema:

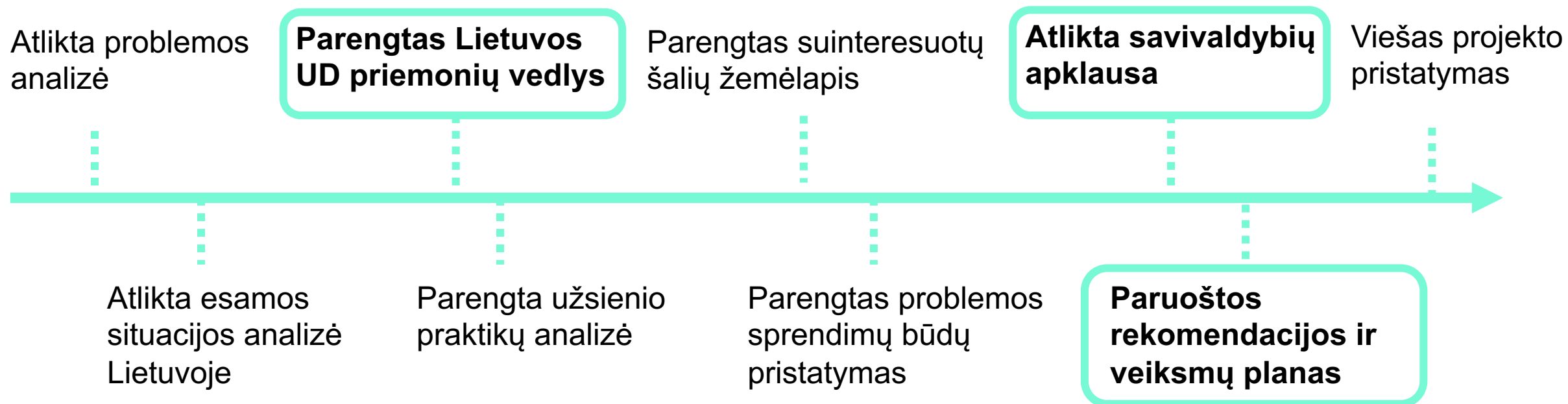
Lietuvoje nėra centralizuotos sistemos, užtikrinančios sklandų UD principų įgyvendinimą ir veikimą.

Tikslas:

Inicijuoti centralizuotos UD sistemos kūrimo procesą, paruošiant rekomendacijas bei veiksmų planą ministerijoms ir savivaldybėms, kurios prisidėtų prie UD įgyvendinimo ir plėtros užtikrinimo.

Rezultatai

UD priemonių rinkinys

Iniciatyvų ir priemonių UD įgyvendinimui Lietuvoje yra sukurta nemažai.

Rasta virš **65 priemonių** iš daugiau nei **34 skirtingų institucijų**, skirtų UD įgyvendinimui Lietuvoje.

Universalaus dizaino priemonių vedlys

Šiame dokumente pateikiama Lietuvoje sukurtų ir veikiančių UD priemonių suvestinė. Detalesnė informacija apie kiekvieną iš jų - paspaudus aktyvias nuorodas.

UD PROCESO ĮRANKIAI

[INTERNETO SVETAINIŲ PRIEINAMUMAS](#)

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikia interneto svetainių atitikimo prieinamumo reikalavimams vertinimo įrankių sąrašą.

[SUBSIDIJOS DARBO VIETŲ PRITAIKYMU](#)

Užimtumo tarnybos kvietimas darbdaviams teikti paraiškas subsidijoms dėl darbo vietų pritaikymo.

[E-SVETAINĖ](#)

Lietuvos žmonių su negalia sąjungos sukurtas internetinis puslapis apie universalų dizainą yra skirtas visiems, kurie prisideda prie dizaino, eksploataavimo ir pastatų bei jų aplinkų valdymo.

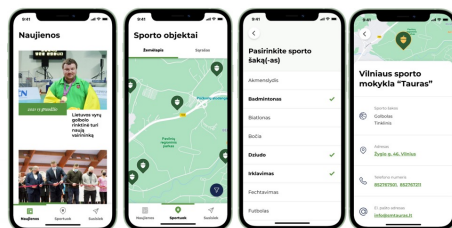
UD priemonių pavyzdžiai

UD įrankiai

Gilė žymi draugiškus negaliai sporto objektus

Programėlės

„Parateam“ mobilioji programėlė, skirta didinti negalią turinčių žmonių fizinį aktyvumą Lietuvoje

Mokymai

LR Vyriausybės mokymai „Interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumo užtikrinimas“

Metodinė medžiaga

Elektroninis kultūros prieinamumo gidas „Kultūra visiems“

Konsultacijos

NEIĞALIŲJŲ REIKALŲ DEPARTAMENTAS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS

NRD veikia Konsultacijų centras, kuriame srities ekspertai konsultuoja įvairiomis temomis

Bendravimas su savivaldybėmis

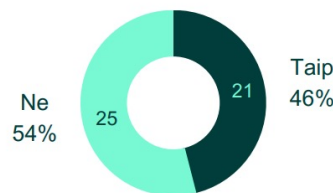
- Atlikta savivaldybių apklausa;
- Projektas pristatytas regionuose;
- Sulaukėme itin didelio palaikymo.

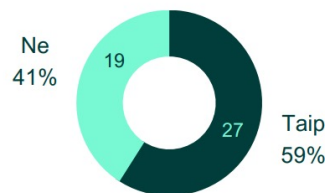
94% respondentų būtų reikalingi mokymai ir susisteminta metodinė medžiaga UD tema

Ištrauka iš savivaldybių apklausos rezultatų:

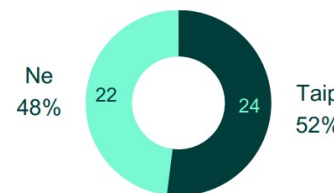
Ar Jums pakanka informacijos UD tema?

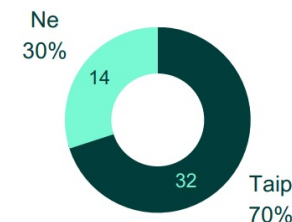
Jei kiltų klausimų UD tema, ar žinotumėte kur kreiptis?

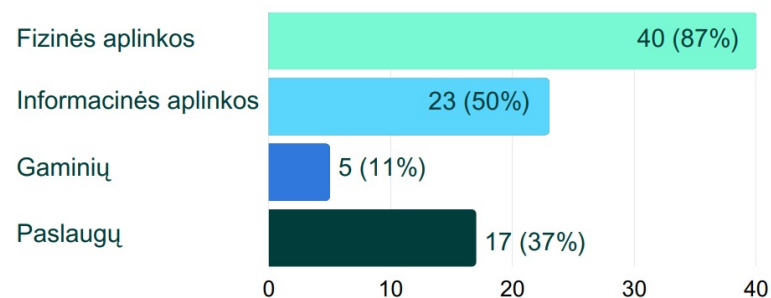
Ar renkate duomenis apie aplinkos prieinamumą?

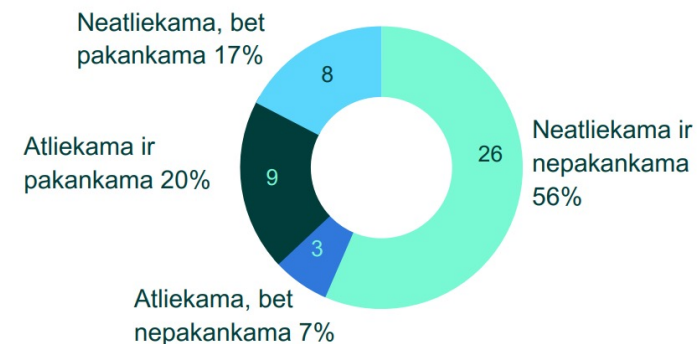
Ar turite/naudojate aplinkos prieinamumo vertinimo įrankius?

Kuriose srityse teko susidurti su UD?

Ar Jūsų savivaldybėje aplinkos prieinamumo stebėseną atliekama reguliariai ir yra pakankama?

Rekomendacijos viešajam sektoriui

Identifikuotas informacijos ir atsakomybių išsibarstymas per daugybę institucijų tik apsunkina UD įgyvendinimo, kontrolės bei priežiūros procesus.

Rekomendacijomis, skirtos ministerijoms ir savivaldybėms bei veiksmų planu siekiama efektyvinti universalaus dizaino veikimą Lietuvoje ir prisidėti prie centralizuotos UD sistemos sukūrimo.

4. UD įgyvendinimo veiksmų planas

Nepaisant atskirų ministerijoms bei savivaldybėms rekomenduojamų veiksmų, būtina užtikrinti bendrą UD įgyvendinimą Lietuvoje. Šiam tikslui sukurtas įgyvendinimo veiksmų planas, kuriame įtraukiamos ne tik ministerijos ir savivaldybės, bet ir NVO, kadangi jos dažnai atstovauja žmonių su negalia interesus įvairiose srityse ir atlieka labai svarbų darbą, net ir nesant tinkamam teisiniam reglamentavimui, o kartais – ir su labai mažu finansavimu.

UD veiksmų planas yra parengtas remiantis LR teisės aktais ir strateginiais dokumentais, atlikta esamos situacijos analize, viešosiomis konsultacijomis bei savivaldybių apklausos rezultatais.

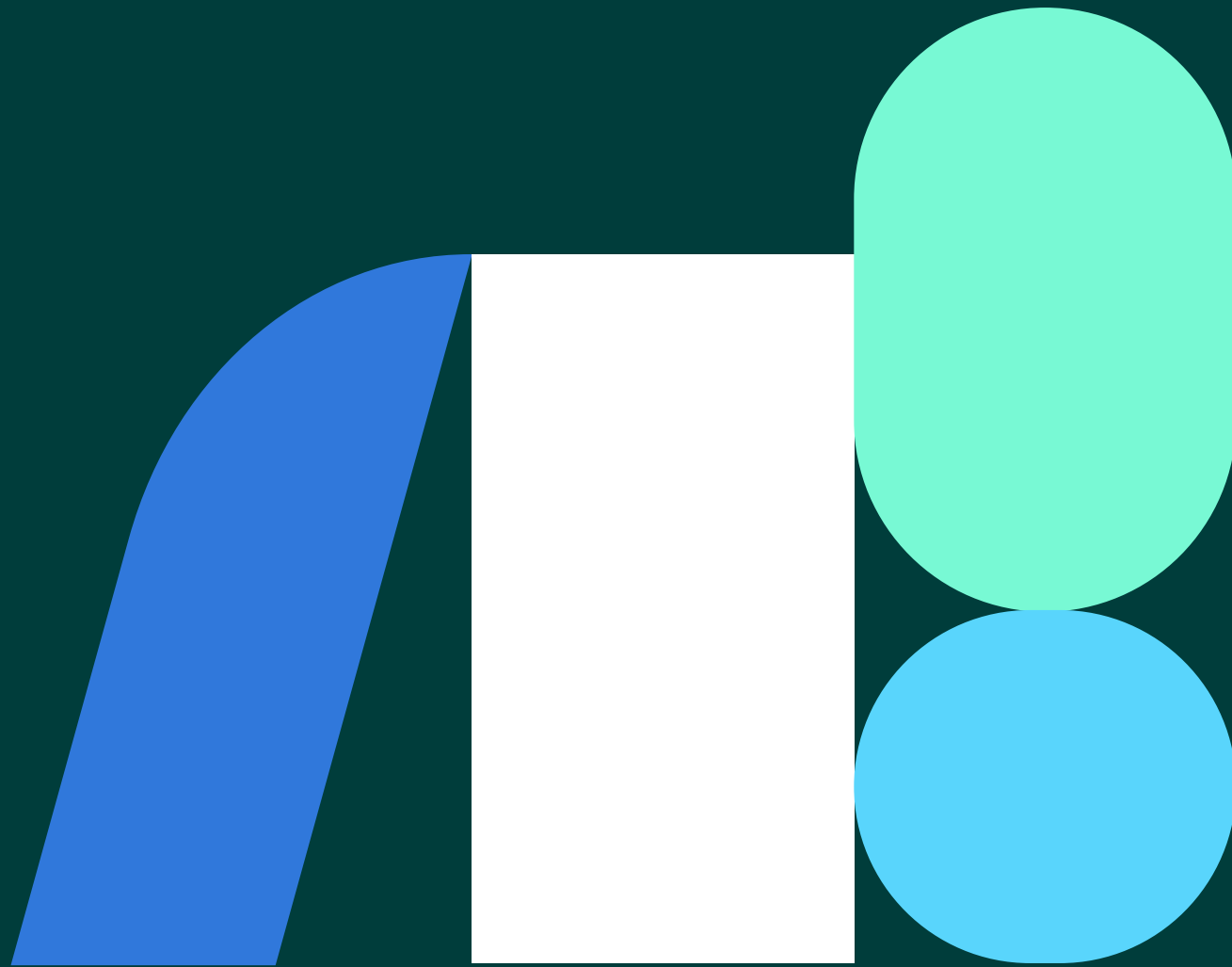
Už UD veiksmų plano įgyvendinimą bei priežiūrą rekomenduojame būti atsakingai Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai (SADM), kadangi SADM atitinka visus lyderiaujančios institucijos kriterijus²³ ir daugiausiai prisideda prie UD temos įgyvendinimo bei plėtros. Siekiant užtikrinti veiksmingą šio plano įgyvendinimą, SADM atliktų, pavyzdžiui, tokį lyderio vaidmenį: ruošiant aplinkos prieinamumo ataskaitą, susistemintų iš už veiklą atsakingų ir kitų veikloje dalyvaujančių institucijų surinktą medžiagą, ir parengtų galutinę ataskaitos versiją. Plačiau su atsakingų institucijų sąrašu galite susipažinti žemiau pateiktoje lentelėje.

Galimi veiklų finansavimo šaltiniai: Valstybės biudžeto lėšos, Europos socialinis fondas (ESF+), kiti tarptautiniai finansavimo šaltiniai (pvz. Užimtumo ir socialinių inovacijų programa (EaSI), Teisių, lygybės ir pilietybės programa (REC), pan.). Kai kurios veiklos, pavyzdžiui, UD tinklo sukūrimas, gali būti įgyvendinamos be finansavimo.

Veikla	Poveikio rodiklio pavadinimas	Veiklą įgyvendinanti institucija (dalyvaujančios institucijos)	Matavimo vienetas	Siektina reikšmė	Duomenų šaltinis	Už galutinį rezultatą atsakinga institucija
2023-2024 m.						
Identifikuoti ministerijų, savivaldybių ir NVO	Ministerijų/savivaldybių/ NVO atstov(i)ų,	SADM (AM, SUMIN, EIMIN, ŠMSM, KM,	procentai	Ministerijų dalyvavimas – 90	SADM	SADM

²³ [Lyderio paieškos: Problemos sprendimo būdų pristatymas](#)

Kas toliau?

Ateities vizija

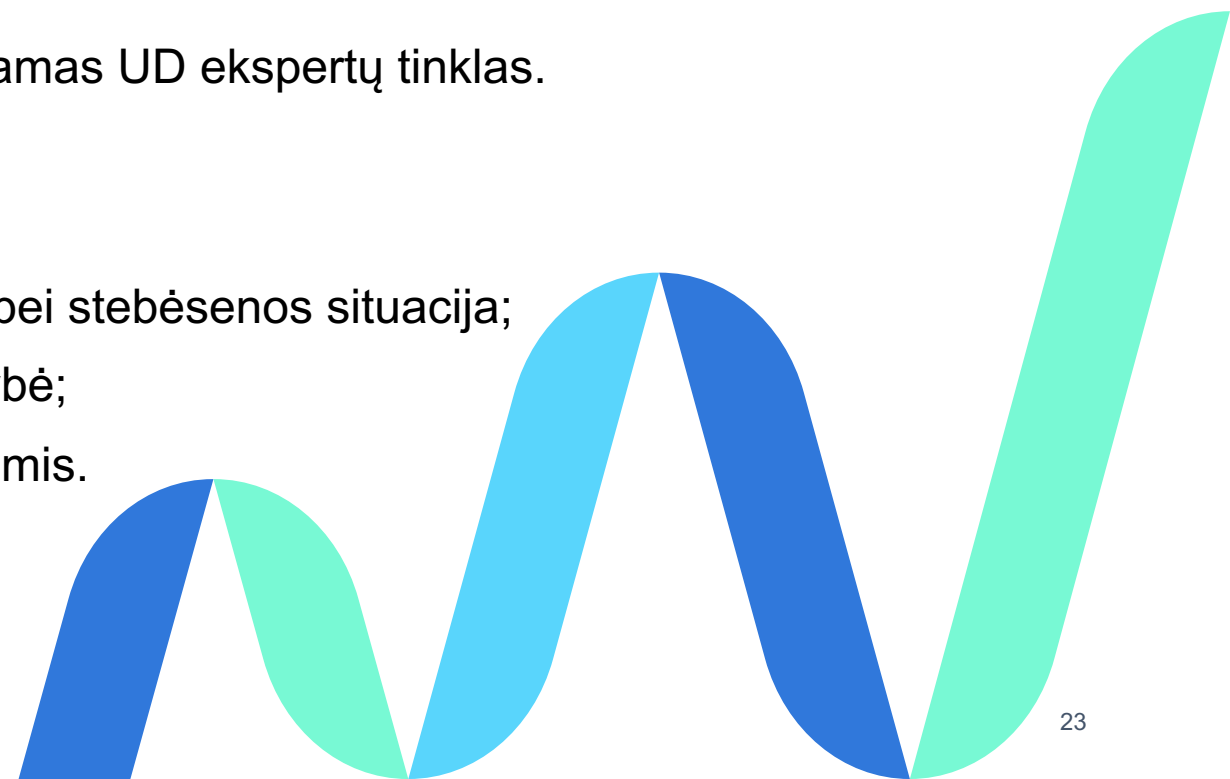
Įgyvendinus paruoštas rekomendacijas ir veiksmų planą, gali būti pasiekti šie svarbiausi pokyčiai:

Ministerijų atžvilgiu

- Atsiras UD temos savininkė-institucija;
- Bus pradėtas vieningos UD politikos formavimas;
- Bus nuolat keliamos darbuotojų kompetencijos ir kuriamas UD ekspertų tinklas.

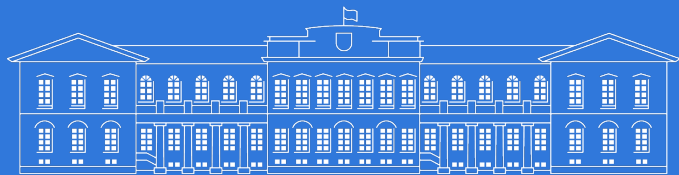
Savivaldybių atžvilgiu

- Pagerės aplinkos prieinamumo užtikrinimo, vertinimo bei stebėsenos situacija;
- Pagerės renkamų duomenų (prieinamumo tema) kokybė;
- Bus aktyviau ir plačiau dalinamasi gerosiomis praktikomis.

Kurk
Lietuvai

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTŪRA

Monika Belhaj

monikabelhaj@gmail.com

+370 675 14960

Rūta Marija Slavinskaitė

ruta.m.slavinskaite@gmail.com

+370 611 53991

Projekto puslapis

**Pojekto savininkė:
Vaida Budzevičienė**

Respublikos Prezidento patarėja

Ekonominės ir socialinės politikos grupė

vaida.budzeviciene@prezidentas.lt